

Asia: VN/24963/2022

Rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistio

1. Esitutkintaprosessia koskevat kehittämissuositukset

Viranomaisharkinta rikosilmoituksen kirjaamisessa

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ETL 3 § 1 mom lakimuutosta ilmoituksen kirjaamisen harkintavallan siirtämisestä esitutkintaviranomaiselle, sekä sähköisen asiointikanavan kehittämistä vastamaan ko. muutosta. Helsingin oikeusaputoimisto ei kannata rikosilmoitusmaksua samoin perustein, kuin muistiossa.

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että vakuutusyhtiötä varten, vailla odotuksia esitutkinnan suorittamista, tehdyt rikosilmoitukset tulee kirjata samoin perustein, kuin muut rikosilmoitukset. Sen sijaan ko. ilmoitukset voitaisiin esitutkinnassa ohjata nopeasti päätettäviin.

Esitutkinnan aloittamista edeltävät toimenpiteet

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa säädöksen tarkastelua, vaikkakin katsotaan, että nykyinen ETL 3 § pitää sisällään viranomaisharkinnan sekä selvittelytoimista, että esitutkintatoimista. Lausumassa ehdotetussa sääntelyn tarkennuksessa tai em. toimien listaamisessa on se riski, että ne eivät huomioi kattavasti elävän elämän tilanteita, ja saattavat ohjata tutkittavissa olevien asioiden tutkimatta jättämisiin ja päinvastoin.

Esitutkintatoimenpiteiden suhteuttaminen

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että esitutkintaviranomaisella on nykyisenkin lainsäädännön valossa edellytykset suorittaa harkintaa esitutkintatoimenpiteiden laajuudesta ja laadusta suhteessa tutkittavana olevaan rikokseen. Helsingin oikeusaputoimiston mukaan harkintavallan kirjaaminen säädökseen (priorisointisäännökset) saattaisi heikentää käytännössä suhteellisten selvien ja yksinkertaisten juttujen nopeaa selvittämistä, jos vakavat ja muulla perusteella kiireelliset asiat olisivat etusijalla esim. pelkkien nimikkeiden / asianosaisiin liittyvien prioriteettitekijöiden perusteella.

Esitutkinnan muotomääräykset

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että esitutinnan muotomääräysten merkitys rikosprosessissa ja muotomääräykset sisällöltään ovat usein asiaosaisille epäselviä tai vaikeasti ymmärrettäviä. Digitalisaation ja sähköisen prosessin kehittämisen myötä muotosidonnaisten kysymysten vastausten seuraukset rikosprosessin kululle tulee avata kansantajuisesti. Helsingin oikeusaputoimisto katsoo myös, että sisäinen koulutus esitutkintaviranomaiselle muotomääräyskysymysten merkityksestä koko prosessin kannalta on aiheellista. Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että esitutkinnassa yksityisoikeudellisten vaatimusten ja kirjallisen menettelyn osalta riittää kyllä / ei -vastauksella.

Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa säännöksen muotoilun arviointia. Huomioitava on kuitenkin, että vähäisyys ei ole aina taloudellisesti mitattavissa. Sanamuotona ”kokonaisharkinnan kannalta vähäin” tms. turvaisi euromääräisesti pienten, mutta muulla tavoin merkityksellisempien rikosten tutkinnan.

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että jälkikäteinen asianomistajan huolellisuusvelvoite ei yksityisen henkilön kohdalla toimi, kun rikos on jo tapahtunut. Kansalaisten oikeuskasvatuksen lisääminen olisi ehdottomasti parempi keino, kuin jälkikäteinen arviointi huolellisuus velvoitteen täyttämisestä.

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa asianomistajan huolellisuusvelvoitetta yritysten kohdalla.

Esitutinnan keskeyttäminen

Helsingin oikeusaputoimisto haluaa korostaa muistiossakin todettua asianosaisten oikeusturvan turvaamista keskeyttämisperusteita uusittaessa. Pykälän sanamuodosta ei saa tulla keino keskeyttää suhteellisen yksinkertaisten ja selvien rikosten tutkimista.

Esitutinnan rajoittaminen

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa rajoittamisen soveltamiskäytäntöön liittyvää kattavaa koulutusta. Helsingin oikeusaputoimisto pyytää huomioimaan, että rajoittamisen käytön sitominen asianomistajan omaan aktiivisuuteen tai oman asian selvittämiseen siirtää esitutkinnan vastuuta asianomistajalle ja heikentää asianomistajan oikeusturvaa.

Perusteluvollisuus, valtakunnalliset fraasimallit esitutkintaviranomaisten ratkaisuihin

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että fraasimallien käyttö nopeuttaa ja tehostaa päätöksen tekemistä. Se edellyttää kuitenkin erittäin hyvää sisäistä koulutusta ja ymmärrystä, missä mitkin fraasia käytetään. Esimerkkiä voidaan hakea Maahanmuuttovirastosta, missä fraasimallien käyttö on johtanut virheellisiin päätöksiin ja jatkuvaan valituksien kierteeseen: päätöksen tekijä ei ole sisäistänyt kunkin fraasin soveltuvuutta yksittäisen päätöksen kohdalla.

Oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen kultavalle

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta ennako-ohjeistuksen toimittamisesta asianosaiselle. Ohjeessa voisi olla myös kattavammin selvitys avustamisesta ja puolustuksen

hankkimisesta, etenkin valtion varoin saatava julkinen oikeusapu. Helsingin oikeusaputoimisto ehdottaa, että ennakko-ohjeistuksessa voisi olla lyhyesti kerrottuna koko rikosprosessin vaiheet.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanotehtävien jaon arviointi

-

2. Kevennettyjä rikosasioiden menettelyjä koskevat kehittämissuositukset

Sakkomenettelyn kokonaisuudistus ja muut sitä koskevat ehdotukset

Helsingin oikeusapu kannattaa ehdotusta sakkomenettelyn kokonaistarkastelusta ja -uudistuksesta sitä koskevine ehdotuksineen.

Suppea esitutkinta

Helsingin oikeusapu kannattaa ehdotusta sähköisten prosessien kehittämistä sakkomenettelyprosessin ohella suppean esitutkinnan käytön lisäämiseksi ja kehittämiseksi.

Epäillyn paikallapysymisvelvollisuus haasteen tiedoksiantoa varten, syyttäjähasteet ja pikaoikeudenkäynnit

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa säännöksen soveltamisen edistämistä, tietoisuuden lisäämistä, koulutusta ja viranomaisen ohjeistusta. Lisäksi Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta kiinnioloajan pidentämisestä.

Rikosasioiden nopeutettu käsittely (Ruotsin malli)

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta, että nopeutettua käsittelyä kehitetään muiden Suomessa käytössä olevien ja kehitettävien nopeutettujen mallien kanssa.

3. Rikosasioiden sovittelua koskevat kehittämissuositukset

Sovittelumahdollisuuden tunnistaminen, esitutkinnan toimittaminen ja asianosaisten suostumukset

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että sovittelun lisääminen on ehdottomasti suositeltava tavoite. Kuitenkin työryhmän pohtimiin malleihin 1 ja 3 sisältyy työryhmän esiin tuomalla tavalla ongelma siitä, että näytön saaminen voi vaikeutua mikäli esitutkinnan toimittaminen lykkääntyy ja sovittelu ei tuotakaan tulosta. Vaihtoehdossa 2 taas ajallinen säästö on pientä. Oikeusaputoimisto katsoo, että esitutkintaan mahdollisesti tarvittavat lisäresurssit sovittelun lisäämiseksi maksaisivat itsensä takaisin, jos se tuo prosessin myöhempään vaiheeseen säästöjä (niin, että soviteltavissa olevia asioita ei tulisi oikeudenkäynteihin asti). Ennen kuin mahdollisia lainmuutoksia ryhdytään arvioimaan, tulisi selvittää, voiko sovitteluun ohjausta ja poliisin ja sovittelutoimiston yhteistyötä nykyisen järjestelmän puitteissa parantaa ja tehostaa esim. valtakunnallisella ohjeistuksella. Oikeusaputoimiston avustajien kokemus on, että sovittelukäytännöt vaihtelevat eri poliisilaitosten välillä, ja toisilla paikkakunnilla sovitteluun ohjataan aktiivisemmin juttuja. Olisi myös selvitettävä, onko tarpeen tehdä muutoksia siihen, miten asianosaisille kerrotaan sovittelusta ja ymmärtävätkö asianosaiset sovittelun merkityksen ja mitä sovittelussa tapahtuu.

Rikosasioiden sovittelu tuomioistuimessa

Vaikka tuomioistuimissa on todella hyvää ammattitaitoa sovitteluasioissa, Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, ettei ole järkevää luoda kahta päällekkäistä sovittelujärjestelmää. Jos sovittelutoimistoon halutaan lisää asiantuntemusta, tätä voidaan saavuttaa koulutuksella. Erityisesti jos sovittelun suunnitellaan siirtyvän uuteen oikeusapuvirastoon, tulisi ensin katsoa sen uudistuksen vaikutukset.

4. Syyteneuvottelua koskevat kehittämissuositukset

Käyttö, soveltamisala ja ajoitus

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta videoyhteydellä osallistumisesta. Toisaalta Helsingin oikeusaputoimisto arvelee, että sillä olisi suurta vaikutusta prosessin sujuvoittamiseksi.

Seuraamusharkinta ja rikosasiaan liittyvät vaatimukset sekä asianomistajan rooli ja suostumus menettelyyn

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että asianomistajan suostumuksesta luopumista selvitetessä on otettava huomioon, että asianomistajan asema voi olla ongelmallinen, jos syyteneuvottelun kuluessa käy niin, että asianomistajan korvausvaatimukset eriytetään erilliseksi prosessiksi.

5. Hallinnollisia seuraamuksia koskevat kehittämissuositukset

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten tehokas hyödyntäminen ja uudet mahdollisuudet

-

6. Rikosprosessia tuomioistuimissa koskevat kehittämissuositukset

Automatisoitu muistutusjärjestelmä pääkäsittelyjen peruuntumisen ehkäisemiseksi

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta automaattisesta muistutusjärjestelmästä.

Oikeudenkäynnin tiedoksiantosäätely - puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentaminen haasteen tiedoksiannossa, sähköinen tiedoksiantomenettely

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentamisesta ja sähköisen tiedoksiantomenettelyn sujuvoittamisesta.

Lykkäyssäännöstö ja noudon kiinnioloaika

-

Poissaolokäsittelyjen soveltamisala

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta siitä, että osallistumismahdollisuutta oikeudenkäyntiavustajan edustamana laajennettaisiin. Poissaolokäsittelyn laajentamisesta muilta osin oikeusaputoimisto on epäileväinen, kuinka suuri merkitys muutoksella olisi prosessien nopeuttamisessa.

Pitäisi huolehtia siitä, että ihmiset todella ymmärtävät, mitä haasteessa sanotaan. Käräjäoikeuden tuottamat materiaalit ovat kapulakielisiä, eikä asianosaisilla usein haasteen saatuaankaan ole hyvää käsitystä, mitä heiltä edellytetään ja mitkä heidän oikeutensa ovat oikeudenkäynnissä.

Helsingin oikeusaputoimisto ehdottaa, että oikeudellisen avun pariin ohjaamista tehostettaisiin jo esitutkintavaiheessa. Oikeusaputoimistossa kokemus on, että sellaisissa rikosasioissa, joihin muutos vaikuttaisi, asianosaiset hankkivat usein avustajan aivan viime hetkellä.

Kirjallisen menettelyn käyttöala, soveltaminen ja yhdenmukaisuus

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että olisi hyvä ensin selvittää onko kirjallisen menettelyn käytössä nykyisellä soveltamisalalla tehostettavaa.

Selvittelyssä korostuu se, onko asianosaisille selvää, mitä kirjallinen menettely tarkoittaa ja mitä se edellyttää. Kokevatko asiaosaiset, että asiasta kerrotaan ymmärrettävästi. Oikeusaputoimisto katsoo tässäkin, että oikeudellisen avun pariin ohjaamista olisi tehostettava jo esitutkintavaiheessa.

Perusteluvollisuus ja valtakunnalliset fraasimallit tuomioistuinten ratkaisuisissa

-

7. Rikosasioiden valmistelua koskevat kehittämisehdotukset

Preklusio ja siihen rinnastuvat keinot

Helsingin oikeusaputoimisto sinänsä kannattaa sen selvittämistä, miten rikosasioiden valmistelua voitaisiin tehostaa. Oikeusaputoimisto suhtautuu kuitenkin varauksellisesti preklusioon rikosasiassa. Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa muistion ajatusta siitä, että preklusioon ja todistelun toimittamiseen liittyviä haasteita voidaan selättää tehostamalla esitutkinnassa vaiheessa niin, että esitutkintaviranomainen aktiivisemmin painottaa todistelun toimittamisen tärkeyttä. Helsingin oikeusaputoimistossa on myös kokemusta esitutkinnoista, missä asianosaista on kehoitettu toimittamaan todistelu sitten käräjäoikeuteen. Oikeusaputoimisto katsoo, että myös loppulausuntomenettelyn laajempi käyttöönotto tehostaisi prosessia.

Todistelun ilmoittaminen sanktion ohella

-

Rikosasian vastaajan käsitys syytteen teonkuvauksesta ja todistelusta

-

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että asiamiehen korvausvelvollisuuden laventaminen on ongelmallinen avustajan lojaliteettivelvollisuuden kannalta.

Pääkäsittelyn ulkopuolella ennakollisesti tapahtuva todistajan tai asianosaisen kuuleminen

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta ennakollisesta kuulemisesta.

8. Käräjäoikeuksien kokoonpanoja koskevat kehittämisehdotukset

Yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentaminen

Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että ehdotettu mahdollisuus antaa tuomioistuimelle harkintavalta käyttää yhden tuomarin kokoonpanoa asianosaisten suostumuksella silloin, kun on syytetty teosta, jossa rangaistusmaksimi on enemmän kuin 4 vuotta mutta enintään 6 vuotta, ei vaikuta rikosprosessin kokonaiskuvassa olevan sellainen keino, joka olennaisesti voisi sujuvoittaa prosessia. Mahdollisuudella luotaisiin tuomioistuimille vain uusi harkinnan taso, joka suoraviivaisemman enimmäisrangaistusmaksimin soveltamisen sijaan edellyttäisi tuomioistuimelta lisäharkintaa ja suostumusten pyytämistä. Tämä voisi johtaa sellaisen hallinnollisen työn lisääntymiseen, mikä enemmän tai vähemmän kumoaisi tavoitellut tehostamishyödyt. Lisäksi, Helsingin oikeusaputoimiston julkisten oikeusavustajien kokemuksen mukaan ainakin Helsingin käräjäoikeudessa käytetään melko usein lautamieskokoonpanoa silloinkin, kun laki ei sitä vaatisi, eli vaikka syytteessä on ainoastaan sellaisia syytekohtia, joissa ankarin rangaistus on alle neljä vuotta vankeutta. Tarvittavaa tehostamista vaikuttaisi näin ollen olevan saavutettavissa nykyisenkin lainsäädännön puitteissa.

Lautamiesjärjestelmän tarpeellisuus

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta siitä, että lautamiesjärjestelmän hyödyt ja haitat punnitaan systemaattisesti ja tehdään sen perusteella päätös joko järjestelmän lakkauttamisesta tai säilyttämisestä ja uudistamisesta. Julkisten oikeusavustajien kokemuksen mukaan asiakkaamme eivät tyypillisesti edes tiedosta, että heidän asiansa käsittelyyn osallistuu lautamiehiä. Lautamiehet vain hyvin harvoin esitellään puheenjohtajan toimesta, asiakkaamme eivät juuri oikeuden kokoonpanosta kysele ja ainoastaan harvoin avustajatkaan erikseen oma-aloitteisesti kertovat asiakkaalle, jos hänen asiassaan käytetään lautamieskokoonpanoa. Tätä taustaa vasten koko lautamiesjärjestelmän tarkoitus, että henkilö voisi luottaa tekojensa tulevan arvioiduiksi vertaistensa toimesta ja yleiseen oikeustajuun nojaten tuskin toteutuu kovin tarkoituksenmukaisella tavalla, kun asiakas ei edes tiedosta, että hänen asiassaan on mukana lautamiehiä.

9. Kehittämisehdotukset korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja koskevista menettelyistä

Ennakkopäätöskysymysmenettely

Helsingin oikeusaputoimisto ei arviomuistiossa esitettyjen tietojen perusteella lähtökohtaisesti kannata ennakkopäätöskysymysmenettelyn käyttöönottoa. Menettelyn hyödyllisyyttä voidaan toki tutkia tarkemmin. Helsingin oikeusaputoimisto katsoo ajatuksen siitä, että käräjäoikeudessa käsiteltävänä olevasta asiasta voitaisiin helposti irrottaa pieni oikeudellinen ennakkokysymys korkeimman oikeuden tutkittavaksi, olevan optimistinen. Usein voi olla niin, että varsinainen oikeudellinen tulkintakysymys kiteytyy ja täsmentyy vasta prosessin aikana, jolloin se on valmis korkeimman oikeuden käsiteltäväksi hovioikeuskäsittelyn jälkeen. Lisäksi katsotaan, että vaikka ennakkopäätöskysymysmenettely voisi toimia, se ei välttämättä edesauttaisi käsittelyaikojen lyhentämisessä, kun käräjäoikeuden pitäisi ensin odottaa korkeimman oikeuden kannanotto ennen kuin käsittelee asian loppuun. Jos kysymyksiä tulee paljon, jutut venyvät käräjäoikeuksissa korkeimman oikeuden vastauksia odottaen. Usein oikeudellisetkaan kysymykset eivät ole sillä tavoin "siistejä", että ne voitaisiin helposti irrottaa niihin liittyvästä näytön arvioinnista, jolloin voisi olla mahdollista, että korkein oikeus joutuisi ottamaan kesken prosessin vastaan myös näyttöä.

Kaikkienensa tämä voi ennemminkin sekavoittaa asian käsittelyä kuin selkeyttää ja nopeuttaa sitä. Toisaalta Helsingin oikeusaputoimisto katsoo, että ehdotettu menettely voisi joissain asioissa toimia, mikäli KKO:n ratkaisu saataisiin suhteellisen nopeasti. Menettely voisi nopeuttaa prosessia, kun ei enää tarvitsisi hakea valituslupaa KKO:lta, kun asia olisi jo korkeimmalla taholla ratkaistu.

Ns. hyppyvalituslupamenettely

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa hyppyvalitusmenettelyn käyttöönottoa. Vaikka se on rikosprosessin sujuvuuden kokonaiskuvassa todennäköisesti vain vähäinen toimi, menettely lyhentäisi yksittäisten asioiden käsittelyaikoja ja vahvistaisi korkeimman oikeuden asemaa ennakkopäätöstuomioistuimena.

10. Digitalisaatiota ja sähköisiä menetelmiä koskevat kehittämissuositukset

Syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle yhteinen sähköinen työskentelyalusta

Helsingin oikeusaputoimisto sinänsä kannattaa ehdotusta yhteisen sähköisen työskentelyalustan kehittämisestä syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle, mikäli se arvioidaan kustannuksiinsa nähden järkeväksi hankkeeksi. Helsingin oikeusaputoimisto uskoo, että yhteinen työskentelyalusta voi tehostaa poliisin ja syyttäjän yhteydenpitoa ja yhteistyötä. Helsingin oikeusaputoimisto kuitenkin kannustaa arvioimaan arviomuistiossa esitetyjä kehitysehdotuksia kokonaisuutena siitä näkökulmasta, miten pienimmillä kustannuksilla voidaan saavuttaa suurimpia sujuvuusvaikutuksia. Yhteinen työskentelyalusta on epäilemättä kallis hanke, ja vain yhtenä esimerkkinä automaattisen muistutusjärjestelmän (esim. tekstiviesti) käyttöönotto istuntoihin liittyen on kustannuksiltaan todennäköisesti huomattavasti edullisempi, mutta jolla voidaan todennäköisesti saavuttaa merkittävää ajansäästöä niin tuomioistuinten, avustajien kuin tulkkienkin kannalta, istuntojen peruuntuessa harvemmin.

Sähköinen asiointi esitutkinnassa: sähköinen vahvistus rikosilmoituksesta asianomistajalle, esitutkintapäätös asianosaisille myös sähköisesti ja asianosaisen kuuleminen esitutkinnassa sähköisesti

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotettuja uudistuksia ja uskoo, että niillä voidaan säästää resursseja, jotka voidaan ohjata varsinaiseen tutkintatoimintaan.

Kuulustelun tallentaminen ja äänitallenteiden käytön lisääminen

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta kuulustelujen äänitallentamisesta ja äänitallenteiden käytön lisäämisestä sillä edellytyksellä, että kuulustelut edelleen litteroidaan tai kuvataan pääasiat kuten tällä hetkellä tehdään esitutkintapöytäkirjoissa. Litteroinnin tulisi olla mahdollisuuksien mukaan ohjelmistoavusteista. Oikeusavustajien kannalta on ehdottoman tärkeää, että kuulustelukertomus on olemassa kirjallisessa muodossa, sillä kirjalliseen kertomukseen tutustuminen on merkittävästi nopeampaa kuin äänitallenteen kuunteleminen.

Rikosprosessiketjun viranomaisten järjestelmien tarkastelu ja kehittäminen

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa ehdotusta.

11. Ehdotusten vaikutukset

Lausunnonantajien mahdolliset huomiot ehdotusten taloudellisista tai muista huomioon otettavista vaikutuksista organisaation toimintaan

12. Muut huomiot

Muita huomioita työryhmän ehdotuksista

Helsingin oikeusaputoimisto kannustaa arvioimaan kaikkia esitettyjä toimenpiteitä kokonaisuutena ennen kaikkea kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin, keskeistä on rikosprosessin alkuvaihe. Mitä vähemmän juttuja tulee poliisilta tuomioistuimiin (mm. sovittelu), ja mitä paremmin valmisteltuja ja tutkittuja ovat ne jutut, jotka tulevat, sitä enemmän säästyy työtä ja resursseja rikosprosessin loppupäässä. Olisiko esimerkiksi kansalaisten oikeuskasvatuksella mahdollista vähentää turhia ja perusteettomia rikosilmoituksia siten, ettei tällaisia lainkaan tehtäisi poliisille?

Toiseksi, kaikkia keinoja on arvioitava siitä näkökulmasta, millä yksittäisellä toimenpiteellä saadaan toteuttamiskustannuksiinsa nähden merkittävimmät sujuvoittamishyödyt. Esimerkiksi yhteinen työskentelyalusta poliisille ja syyttäjälle voi sujuvoittaa prosessia, mutta on myös kallis. Tekstiviestimuistutukset istunnoista todennäköisesti vähentää peruuntumisia ja sujuvoittaa prosessia, ja on samalla verraten edullinen keino.

Solas-Iloniemi Nina
Helsingin oikeusaputoimisto

Karjalainen Outi
Etelä-Suomen oikeusapu ja edunvalvonta - Helsingin oikeusaputoimisto